

GENÇ KALEMİLER

Kosova'nın İlk Türkçe Dijital Dergisi

Nisan 2025 | Sayı 8

23 nisan Kosova Türkleri Milli Bayramı

23 NİSAN

23 NİSAN
ULUSAL EGEMENLİK VE
ÇOCUK BAYRAMIMIZ
KUTLU OLSUN

OKULUZE 24 SAAT
GÜVENLİK KAMERALARINI TABİFİNDEN
İLENNİKTEDİR
Murtseven 324 24 87

İÇİNDEKİLER

İKİ BAYRAM, TEK RUH

Güneşin iki defa doğduğu dün

8

KÖKLERE YOLCULUK

23 Nisan 1920 ve Kosova Türklerinin hafızası

9

BİR MİLLETİN KÖKLERİ VE YARINLARI

23 Nisan'da Kosova

10

GELECEĞİN KÖPRÜSÜ

Genç Kalemler

11

KOSOVA TÜRKLERİ VE 23 NİSAN'IN ANLAMI

Esra Çollolar'ın kaleminden

12

SESİZ TAŞ SOKAKLAR

İkra Elşani'nin kaleminden

13

23 NİSAN: KİMLİĞİMİZİN YANKISI, VAR

OLUŞUMUZUN BAYRAMI

İnci Naz Yayla'nın kaleminden

14

23 NİSAN

23 NİSAN

**KOSOVA TÜRKLERİ
MİLLİ BAYRAMI**

OKULUĞU 24 SAAT
GÜVENLİK KAMERALARINI TABİFİNDEN
İLETTİKTİR
Murtseven 324 24 87

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE VE TÜRKLÜK KİMLİĞİ Merve Çakal'ın kaleminden	16
BAŞARIYA ULAŞMAK Mürvet Krasniç'in kaleminden	17
ÇOCUK GÖZÜYLE EGEMENLİK Egemenliğin en saf yorumu	18
KOSOVA'DA TÜRK MÜHRÜ Kosova Türk Tarihinin Yol Açanları	19
ZİYA GÖKALP ŞİİR KÖŞESİ Genç kalemlerden eserler	28
CAHİT ARF BİLİM KÖŞESİ Popüler bilim yazıları	40
ÖMER SEYFETTİN KELİMELELERLE TARİH BÖLÜMÜ Geçmişini bugüne taşıyan öykülerin izinde	48
HÜSEYİN NİHAL ATSIZ FOTOĞRAF BÖLÜMÜ Geçmişini bugüne taşıyan öykülerin izinde	51

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği!

Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir.

İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler.

Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.

Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakruzaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

İki Bayram, Tek Ruh

Güneşin İki Defa Doğduğu Gün

Güneşin İki Defa Doğduğu Gün:

Priştine'nin erken baharına düşen ilk ışık, al-ak bayrakların kıvrımında iki ayrı sevinci aynı anda tutuşturur: Kosova Türkleri Bayramı'nın iç ısıtan gururu ve Türkiye'de dalga dalga büyüyen Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın coşkun neşesi. Sanki Balkanlarla Anadolu arasındaki mesafe bir çocuk nefesi kadar kısalır; TBMM kürsüsünden yükselen egemenlik sözü, Prizren'in taş sokaklarında yankılanır.

"Bayram, çocuk gülüşünde vatani genişleten görünmez köprüdür."

Bir Bayrağın İki Rengi, Bir Kalbin İki Atışı

Kortejin en önünde yürüyen küçük Elif, omuz hizasında tuttuğu bayrağın kırmızısında vatan sevgisini, beyazında çocuk masumiyetini taşır. Aynı saatlerde Ankara'da, Meclis basamaklarını çiçek gibi dolduran çocuklar "23 Nisan kutlu olsun!" diye haykırırken Kosova'dan estikçe serinleyen bahar rüzgârı, iki ülkenin göklerinde tek bir gölgelik açar. Orada sınırlar silinir, şarkılar aynı mısrada birleşir.

Çifte Bayramın Sözleşmesi

Bu özel gün, geçmişle geleceğin el sıkıştığı bir köprü kurar: Kosova Türkleri, asırlık kimliklerini çocukların gülüşüyle tazeler; Türkiye, millî iradenin emanetini minik omuzlara devreder. İki toplumun yüreği aynı ritimde çarpar—biri "Egemenlik milletindir" der, diğeri "Biz de o milletin ayrılmaz sesiyiz." Her kahkaha bir mührü yeniler, her oyun alanı bir vatan toprağını genişletir.

Köklere Yolculuk

23 Nisan 1920 ve Kosova Türklerinin Hafızası

Anadolu'nun kalbinde 23 Nisan 1920 sabahı yükselen "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" sedâsı, dağ-ovalar aşarak yalnız Priştine'ye değil, Kosova'nın dört bir köşesine—Prizren'in tarihi taş sokaklarına, Mamuşa'nın verimli bahçelerine, Gilan'ın (Gjilan) pazar gürültüsüne, Mitroviça'nın köprü seslerine—eş zamanlı bir umut taşıdı. O gün Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi, silah seslerinin sustuğu anlarda bile Balkan ufuklarında yankılanan bir özgürlük çanı oldu. Anadolu'nun devrim kokan havası Vardar'dan Ibar'a, Drin'den Sitnica'ya eserek "ortak kader" duygusunu mayaladı; çünkü bir milletin kaderi, sınırlarla değil hafızayla çizilir.

Kosova Türkleri yüzyıllardır hafızayı diri tutan sözlü bir atlas taşıyor. Prizren Şadırvan Meydanı'ndaki kahvelerde gençler, 1920'nin gazete tefrikalarını yüksek sesle tartışırken, Mamuşa'nın köy odalarında "Meclis" sözcüğü çocuk masallarına karıştı. Lozan'dan sonra siyasî çizgiler keskinleşse de gönül çizgileri silindi; 1951'de resmî kimlik kazanan "Kosova Türk Millî Bayramı" o çizgisiz haritanın sevincidir. 23 Nisan'dan aldığı ilhamla, yalnızca Anadolu'daki egemenlik fikrini değil, Balkan'ın çok-dilli, çok-dinli mozağında Türk varlığının direngen belleğini de örer. Her yeni rejimde kimliğini korumayı başaran bu topluluk, Meclis kürsüsündeki özgürlük idealini kendi mahallî meclislerinde yaşatır, sözü millete teslim eder.

Bugün Prizren Lumbardh kıyısında rüzgârda salınan ay-yıldızlı bir flamayla, Mamuşa İlkokulu'ndaki Atatürk portresinin yan yana duruşu, geçmişle gelecek arasında sessiz bir diyalog kurar. Altı yıldızlı Kosova bayrağının haritası, her şehirde bir hatıra noktasına dönüşür: Prizren'de kültür, Viçitırın'da zanaat, Gilan'da eğitim, Mitroviça'da dayanışma, Mamuşa'da tarım, Priştine'de siyaset. Hafıza yalnız hatırlamaz, inşa eder; bu yüzden 23 Nisan ruhu, Kosova Türklerine dilini, kültürünü ve demokratik iradesini yarına taşıma görevi yükler. Çünkü 1920'de Ankara'da yükselen millet kürsüsü, Balkan göğüne de aynı mesajı kazıdı: Egemenlik, hatırlayan ve ileri taşıyanlarındır—coğrafyası geniş, göğsü ferah bir gönül meclisine hep birlikte davetkâr.

Bir Milletin Kökleri ve Yarınları

23 Nisan'da Kosova

Kosova Türk Gençleri Platformu olarak, milletimizin hafızasında derin izler bırakan bir tarihin yıl dönümünde, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı, hem de Kosova Türklerinin Millî Bayramı'nı yürekten selamlıyoruz.

Her 23 Nisan'da çocukların yüzlerinde bir tebessüm, yüreklerinde bir umut yeşerir. Bu bayram, yalnızca Türkiye sınırları içerisinde değil, Türk dünyasının dört bir köşesinde yankı bulur. Çünkü bu tarih, milli iradenin egemen kılındığı ve geleceğin teminatı olan çocuklara adanmış bir gündür.

Ancak bizim için bu tarih, sadece çocuklara bayram armağan edilmiş bir gün değildir. 23 Nisan, aynı zamanda Kosova Türklerinin kimlik mücadelesinin, kültürel varoluşunun ve tarihi direnişinin sembolü olan Millî Bayramımızdır. Bu topraklarda yüzyıllardır var olan, kimliğini her şartta koruyan, Türkçe'nin sancağını elden düşürmeyen Kosova Türkleri için 23 Nisan; bir hatırlatma değil, bir haykırıştır: "Biz buradayız, biz Türk'üz, biz Kosova'nın asli unsuruyuz."

1951 yılında Kosova'da resmi olarak tanınan Türk varlığı, 23 Nisan'ı sadece bir bayram olarak değil, bir varoluş beyanı olarak kutlamaktadır. Bu gün, Kosova'daki Türk toplumunun anayasal statüsünü, eğitim hakkını, dilini ve kültürel mirasını sahiplenmesinin; geleceğe güvenle bakmasının simgesidir.

KOTGEP olarak biliyoruz ki bir toplumun geleceği, gençliğe ve çocuklara gösterilen değerle şekillenir. Bizler bu topraklarda yalnızca var olmakla kalmayacak, aynı zamanda Türk kimliğimizi yaşatmaya, geliştirmeye ve Kosova'nın çokkültürlü yapısına katkı sunmaya devam edeceğiz. 23 Nisan'ı bu bilinçle kutluyoruz: Hem geçmişimize vefa, hem geleceğimize bağlılıkla.

Bu duygu ve düşüncelerle, başta tüm çocuklarımızın ve gençlerimizin, ardından tüm soydaşlarımızın 23 Nisan Kosova Türkleri Millî Bayramı'nı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin gururu olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutluyorum.

Kosova Türklerinin sesi dün olduğu gibi bugün de var, yarın da çok daha gür çıkacaktır.

Ramadan Buş
KOTGEP Genel Başkanı

Geleceğin Köprüsü

Genç Kalemler

Bir köprünün temelini bazen çelik değil, kelimeler döşer. Drin kıyısındaki Prizren fenerlerinden, İzmir Körfezi'ne vuran sabah ışığına kadar uzanan görünmez bir ray hattı düşünün. Vagonları şiir, öykü, deneme; makinisti merak. Genç Kalemler topluluğu olarak biz, bu edebî treni Balkan dağlarının sisinden Ege'nin meltemine sürüyoruz. Her satır, Mitroviça'nın taş köprülerini Sığacık'ın surlarına bağlayan sembolik bir perçin; her harf, dilimizde saklı ortak anılara yeni bir ses ekliyor. Çünkü geleceğin en sağlam köprüsü, paylaşılan hikâyelerin omuz omuza kurduğu dostluktur.

Topluluğumuzun misyonu yalnız yayımlamak değil, aynı zamanda çoğaltmak: Farklı aksanları, yerel deyişleri, çocukluk kokularını birbirine karıştırarak ortak bir edebî hamur yoğurmak. Dijital sayfalarda dolaşan her öykü— ister Mamuşa'nın dere kenarında yazılmış olsun, ister Bornova'daki sakin bir kütüphanede—diğerine temas ediyor. Atölyelerimizde kurgu tekniklerini tartışırken bir yandan da küf kokulu aile albümlerini açıyor; dedelerimizin göç hatıralarını bugünün metaverse hayalleriyle yan yana koyuyoruz. Yazmak, böylece yalnız kişisel bir eylem olmaktan çıkıp kültürel bir seferberliğe dönüşüyor.

Okurla yazar arasındaki çizgi tam burada silikleşiyor. Dergimizin sayfalarında, henüz kâğıda düşmemiş taslaklara da yer var; gönlünüzde saklı "ilk cümle"yi, Kacanik dağlarının rüzgârı gibi serbest bırakın. Unutmayın: Köprünün eksik kalan son kirişini sizin kaleminiz tamamlayacak. Belki bir çocuk anısı, belki bir kent masalı, belki de geleceğe dair bir ütopya... Ne anlatırsanız anlatın, satırlarınız Priştine'den İzmir'e uzanan tren yoluna yeni bir durak ekleyecek. O hâlde kalemler keskin, gönüller açık olsun— gelecek, birlikte yazacağımız bir köprü!

Kosova Türkleri ve 23 Nisan'ın Anlamı

23 Nisan, yalnızca bir tarih değil, geleceğe umutla bakan çocukların, birlik ve kardeşliğin bayramıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği bu özel gün, dünyanın dört bir yanındaki Türk toplulukları için de aynı coşkuyla kutlanmaktadır. Kosova Türkleri için ise 23 Nisan, hem kimliğin hem de ortak geçmişin güçlü bir simgesidir.

Kosova Türkleri, yüzyıllardır Balkanların zengin mozaiği içinde kültürlerini, dillerini ve geleneklerini yaşatmayı başarmış bir topluluktur. 23 Nisan'da bu kadim köklerin genç filizleri olan çocuklarımız, sahnelerde bayraklarla yürür, şiirler okur, şarkılar söyler; aynı zamanda barışın, sevginin ve kardeşliğin temsilcileri olurlar. Bu gün, yalnızca bir kutlama değil, Kosova Türklerinin geleceğe güvenle bakmasının, kendi kültürel varlıklarını özgürce ifade etmesinin bir ifadesidir.

23 Nisan, Kosova Türkleri için geçmişe duyulan saygı, bugüne gösterilen özen ve geleceğe duyulan umut demektir. Her bir çocuk, hem Kosova'nın hem de Türk dünyasının aydınlık yarınlарını temsil eder. Bu nedenle her 23 Nisan'da, sesimiz daha gür, kalbimiz daha coşkulu, umudumuz daha büyüktür.

Bugün, Kosova Türkleri olarak, barışın, dostluğun ve kardeşliğin sesini bir kez daha dünyaya haykırıyoruz.

Esra Çollolar
KOTGEP Genel Başkan Yardımcısı

Sesiz Taş Sokaklar

Bu akşam pencerenin önünde oturmuş, sokağı seyrediyorum, hafiften yağmur damlaları çiseliyor toprağın üstüne , insanlar yürüyor sokaklarda, çocuklar koşturuyor...Ben ise kalemim elimde , defterin önümde yine yazılar yazıyorum , özgürce boş sayfalara, güzel dilim türkçe ile !

Gözüm eski taş sokaklara, kaldırımlara kayıyor, dilleri olsa neler anlatırdılar diye düşünüyorum, o sessiz taşlara kulak veriyorum, tarihi anlatıyorlar bana "Ey çocuk, şu üzerinde yürüdüğün taş sokaklar yüzbinlerce yıl öncesinden geliyorlar sana!" Sonra aklım tarihe gidiyor ve bir kez daha onur duyuyorum bu şanlı ülkede bir türk olarak doğmaktan, özüm yüce Osmanlı 'ya dayanıyor, cesaretim , azmim, dik duruşum her Osmanlı yiğidinin kanını taşımamdan geliyor .Yıl 1389 koca Osmanlı ordusu tamda bu topraklarda kapılarını tüm Dünya'ya açıyor! Bizlere ise yüzyıllardır yaşayan bu Osmanlı mirasını bırakıyor.

Tarih susmaz ve ben bu taş sokaklarda yankılanan her kelimeyim, prizrende doğan her çocuk gibi , ülkenin her taşında , attığım her adımda, her kubbesinde, her yapısında, her sokağında ben Osmanlı'yı görüp şanlı bir Türk olarak büyüdüm.

Burada yaşayan ben , hayatımın her anında geçmişle konuşan , ilham alan bir çocuk oldum.Yazarlığımda buraya dayanır kesin, prizrende doğan çocuğa mahlas takın demiş büyüklerim, kalemimde mürekkep kadar tarihte içeririm.!

Ben bir Türk çocuğuyum, Kosova'da yaşayan, her Kosova'lı gibi Osmanlı'dan kalan bir izim, dimdik geleceğe bakan .Her kelimeimde Osmanlı'nın azmini, her ananın göz yaşını , her dedenin hayır duasını, her dahinin bilgisini, her şehidin gururunu, her Türk gencinin umudunu, ve en önemlisi geçmişimden onur alıp geleceğimin ışığını taşıyan.

Ben prizrenliyim , Türk'üm ve ben bu toprakların hikayesini yazmaya geliyorum, çünkü bir milletin sesi sustuğunda yazarları konuşur, ve ben bu yüce tarihe sahip çıkan her sestem tek biriyim !

İkra Elşani

23 Nisan

Kimliğimizin Yankısı, Var Oluşumuzun Bayramı

Bugün 23 Nisan.

Kalplerde bayram coşkusu,
gözlerde ışık var.

Çocuklar ellerinde bayraklarla
koşarken gökyüzü bile biraz daha
mavi sanki.

Ama bizim için, biz Kosova

Türkleri için bu tarih yalnızca bir
çocuk bayramı değildir.

Bu gün, varlığımızın sembolüdür.

Geçmişten bugüne taşınan bir
kimlik mirasının sessizce

kutlandığı, hissedildiği,
hatırlandığı gündür.

23 Nisan, bizim için bir

başlangıcın değil, devam eden bir
mücadelenin adıdır.

Bizi biz yapan değerlerin, dile

kolay yüzyılları aşan bir

yürüyüşün yıl dönümüdür.

Bir çocuğun gözyaşında, bir

annenin duasında, bir dedenin

anlatısında saklı olan köklerimiz,
bugünle buluştuğu andır bu

bayram.

Sadece çocuklara değil,
kimliğimize armağan edilmiş bir
gündür.

Osmanlı'dan bugüne taşınan o
büyük tarih, sadece kitaplarda
değil; bizim yaşadığımız
sokaklarda, evlerde, camilerde,
seslerde yaşıyor.

Sadece çocuklara değil,
kimliğimize armağan edilmiş bir
gündür.

Osmanlı'dan bugüne taşınan o
büyük tarih, sadece kitaplarda
değil; bizim yaşadığımız
sokaklarda, evlerde, camilerde,
seslerde yaşıyor.

Biz o mirasın sessiz bekçileriyiz.

Dedelerimiz anlatırdı:

"Evladım, bir dil giderse bir
millet gider."

Bu yüzden kelimeleri özenle
sakladık biz.

Tabelalarda silinse bile, dualarda,
ninnilerde yaşattık Türkçemizi.
Kimi zaman fısıltıyla, kimi zaman
cesaretle konuştuk.

Çünkü her kelimedede bir tarih, her
cümlede bir direniş vardı.

Onlar bu topraklarda yalnızca
yaşamadılar.

Yol oldular, köprü oldular, gölgelik
oldular.

Bir çeşme başında suya dua
karıştırdılar, bir mektepte kalemle
cümle kurdular.

Bugün bizlerin hâlâ "biz Türküz"
diyebilmesi, onların susmadan
yürüttüğü bu sessiz savaşın
sonucudur.

Zaman oldu; tabelalarımız indirildi.
Okullarımız kapatıldı, bayramlarımız
unutturulmak istendi.

Ama biz vazgeçmedik.

Bir çocuk Türkçe bir kelime
söylediğinde, bir aile bayram
sabahı milli kıyafetlerini giydiğinde,
biz yeniden doğduk.

Çünkü bizim bayrak sevgimiz,
sadece bir kumaşa değil; bir
geçmişe, bir aidiyete, bir geleceğe
bağlıydı.

23 Nisan

Kimliğimizin Yankısı, Var Oluşumuzun Bayramı

23 Nisan her geldiğinde, biz bir kez daha hatırlıyoruz:

Kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi, nereye gittiğimizi...

Bu bayram, Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği kadar, biz azınlık Türklerin varlık belgesidir.

"Ben buradayım" demenin, sessiz ama asil bir haykırışıdır.

Çünkü biz sadece sayı değiliz. Biz bir hikâyeyiz.

Bir milletin Balkanlar'daki şiiri gibiyiz.

Bu bayramda sadece çocuklar sevinmez bizde...

Çünkü her çocuğun elinde salladığı bayrak, aslında bir dedenin duasıdır.

Her ezberlenen şiir, aslında annemizin mutfakta söylediği türküyle akrabadır.

Bu yüzden bizim için 23 Nisan, hem geçmişin hem geleceğin buluştuğu çok özel bir gündür.

Bizi susturmaya çalıştıklarında, biz daha yüksek söyledik şarkılarımızı.

Yok sayıldığımızda,
bayramlarımızı daha büyük
yaşadık.
Unutturulmak istendiğimizde,
çocuklarımıza tarih öğrettik.
Çünkü biz yalnızca bir azınlık
değiliz.
Bir halkın onurlu yürüyüşüyüz.
Bugün artık yalnızca
geçmişimizi değil, geleceğimizi
de korumaya kararlıyız.
Kültürümüze sahip çıkmak,
sadece bizim hakkımız değil;
aynı zamanda görevimizdir.
Çocuklarımıza bırakacağımız en
kıymetli miras, var olduğumuzu
anlatan bu mücadele ruhudur.
Her 23 Nisan'da biraz daha gür
çıklar sesimiz, biraz daha
görünür olur izimiz.

Ve evet...

Belki azınlığız.

Ama kalabalıklar gibi gürültü
yapmaya ihtiyacımız yok.

Çünkü biz etkimizle varız.

Bir avuç milletiz ama her birimiz bir
çınar kadar köklü, bir yıldız kadar
parlak, bir mısra kadar anlamlıyız.

Kutlu olsun 23 Nisan.

Kutlu olsun çocukların, dedelerin,
annelerin, şairlerin, öğretmenlerin,
Türk kalabilen herkesin bayramı.

İnci Naz Yazla

Türkçe ve Türklük Kimliği

Türkçe

Türkçe, yaklaşık 90 milyon konuşanıya büyük bir dünya dilidir; Güneydoğu Avrupa ve Batı Asya'da konuşulan, Türk Dilleri ailesinin Oğuz dilleri grubundan, Osmanlı Türkçesinin devamını oluşturan bir dildir.

Türkçe, sondan eklemeli yapısı ve ünlü uyumu gibi özellikleriyle karakterizedir. 1928'de Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen Harf Devrimi'nden bu yana Latin alfabesini temel alan Türk alfabesiyle yazılmaktadır. İstanbul Türkçesi, Türkçenin standart formudur ve yazı dili bu ağız üzerine kuruludur.

Türkçe, yaklaşık 1300 yıllık bir tarihe sahiptir. Ağızlarından biri olan Rumeli kolu, ana ağız grupları bakımından Doğu Rumeli ve Batı Rumeli olarak ikiye ayrılır. Kosova Türkçesi, Batı Rumeli grubunda yer almaktadır.

Türk Kimliği

Sürekli artan nüfusla birlikte Kosova gibi küçük bir ülkede yaşıyor olmak; aynı zamanda Türkçenin resmi dil olarak kullanıldığı Prizren'de ikamet etmek, biz Kosova Türklerini fazlasıyla gururlandırmakta ve Türkçemize daha fazla sahip çıkmamız açısından sorumluluk üstlenmemize sebep olmaktadır.

Tıpkı ecdadımız gibi bizim için de Türklük ve Türkçe, olmazsa olmazlarımız arasındadır. Bu değerlerin bize ve bizden sonraki nesillere aktarılması hayati önem taşımaktadır. Bu aktarımda en önemli rolü biz gençler üstlenmekteyiz. Dolayısıyla, yeni anaokulu ve ilkokula başlayacak çocuklarımıza dilimizi sevdirmek, Türkçe eğitimine ilgilerini arttıracak organizasyonlar ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak temel görevlerimizdendir.

Bizler, dilimize ne kadar sahip çıkarsak ve dilimizin geniş kitlelere ulaşması için ne kadar çaba gösterirsek, gelecekte hem Türkçe eğitim alacak öğrenci sayısı artacak hem de sadece Prizren'de değil, tüm ülkede Türkçenin resmi dil olarak kabul edilmesine katkıda bulunmuş olacağız.

Bir dil, bir insan demektir; ancak unutulmamalıdır ki, yerli halkın konuştuğu dili öğrenmek adına, kendi ana dili Türkçe olan bireylerin farklı dillerde eğitim almaya başlaması, uzun vadede kimliğimizi, Türklüğümüzü ve varlığımızı tehlikeye atmadan başka bir sonuç doğurmayacaktır. Bu yüzden, bizlerden önceki nesiller gibi bizler de Türkçe eğitimi aldığımız gibi, bizden sonrakilerin de Türkçe eğitime yönelmesini sağlamak en büyük sorumluluğumuzdur. YAŞASIN BİZE TÜRKÇEYİ KOLAYLAŞTIRAN VE BUGÜN MİLYONLARCA İNSANIN TÜRKÇE KONUŞMASINA VESİLE OLAN ULU ÖNDER ATATÜRK YAŞASIN HER DAİM BİZİM YANIMIZDA OLDUĞUNU HİSSETTİREN BÜYÜK TÜRKİYE CUMHURİYETİ YAŞASIN BİZLERE KENDİ KİMLİĞİMİZDE YAŞAMAMIZA OLANAK SAĞLAYAN BAĞIMSIZ KOSOVA CUMHURİYETİ

Merve Çakal

Başarıya Ulaşmak

Başarı, genellikle sadece sonuca bakılarak tanımlanır. Ancak gerçekte, başarıya ulaşmanın yolu, sadece bir hedefe varmak değil, o yolda gösterilen çaba, azim ve sabırla şekillenir. Başarı, her düşünün ardından kalkabilmek, her engelin ardında bir fırsat görmek ve karşına çıkan her zorluğu bir basamak olarak kullanmaktır. Bu, insanın içsel gücünü keşfetmesi ve bunu hayata geçirebilmesidir.

Başarı, herkesin ulaşabileceği bir şeydir, fakat bu yolda karşılaşılan engeller, insanları yıldırabilir. İnsanlar bazen bir hedefe ulaşmak için gereken tüm gücü harcayarak, mücadele ederek ilerler. Ancak zorluklar karşısında yılmak yerine, bu engelleri fırsat olarak görmelidirler. Çünkü her zorluk, öğrenilecek bir ders ve gelişim için bir fırsattır.

İnsanlar genellikle başarılı olduklarında, yalnızca sonuçları görürler. Fakat başarı, her zaman dışarıdan bakıldığında kolayca anlaşılmaz. Bir kişinin başarısı, o kişinin hayatındaki kayıplar, hatalar, fedakarlıklar ve sabırla işlediği bir süreçtir. Gerçek başarı, hedefe ulaşmak değil, yol boyunca gösterilen çabaların, azmin ve kararlılığın meyvesidir.

Başarı, sabırlı olmayı, mücadeleyi ve her koşulda bir adım daha atmaya gerektirir. Her gün bir adım daha ilerlemek, insanı bir adım daha güçlü kılar. Ve bu güç, sonunda başarının kapılarını açar. Başarıya giden yol, bazen uzun, bazen çok zorlu olabilir, ama unutulmamalıdır ki başarı, o yolda gösterilen azim ve inançla kazanılır. Ve sonunda, bu yolculuk, insanı sadece başarılı kılmakla kalmaz, onu daha güçlü ve daha bilge yapar.

Mürvet Krasniç

Çocuk Gözüyle Egemenlik

Egemenliğin En Saf Yorumu

Sabahın İlk Işığı

Prizren'de sabah erkenden kalktım; Mamuşa'dan getirilen taze börek kokusu evin her köşesine sinmişti. Okul formamın yakasına hem Kosova hem Türkiye rozeti tutturdum. Dersten önce günlüğüme şunu karaladım:

"Bayrağımızı taşırken kendimi hem Kosovalı hem Türkiyeli hissediyorum."

Sonra annem sandıktan nenemin işlediği ipek şeridi çıkardı; kırmızı-mavi ilmekleri saçımın ucuna bağladı. Çarşı meydanına yürürken Dağlı Camii'nin minaresiyle Katolik Katedrali'nin çanı aynı anda günaydın dedi—sanki herkes tek bir nefes alıyordu.

Prishtine'den, Gilan'dan, Mitroviça'dan gelen arkadaşlarımla adımlarına ritim tutarak ilerledik. Gökyüzü martı beyazı; elimizdeki Türk ve Kosova bayraklarının renkleri ise hiç olmadığı kadar parlaktı. Öğretmenimiz Sevda Hanım "Egemenlik, önce yürekte başlar" dedi. Ben de kendi kendime, "O zaman kalbimiz çift kanatlı bir kartal olmalı," diye mırıldandım.

Dedem akşamları Suzi Çelebi'nin destanlarını okur; "asıl güç, sözü yaşatabilmektir" der. Bugün o sözler, kentin taş sokaklarında yankılandı. Trompet sesiyle zeybek adımı karıştı; Peja'dan gelen folklor ekibiyle beraber halay çektik. O an anladım ki bayram, haritada noktalara değil, insanların omuz omuza duruşuna yazılıyor.

Tören bittiğinde kalemimi tekrar günlüğe götürdüm: "Bugün egemenlik, meydanda uçurtma gibi yükseldi. Bir ucundan Kosova, diğer ucundan Türkiye tuttu." Sonra Genç Kalemler'e yazı göndermek için cep defterime ilk şiir denememi sıkıştırdım; başlığı hazır: İki Nehrin Hatırası—bir kıyısında Akderya, öteki kıyısında Gediz.

Akşam, Prizren kalesinin taşlarına vurup yankı yapan İstiklâl Marşı bitince sessizlik indi. Sessizliğin içinden dedemin sesi geldi: "Unutma, egemenlik emanet; her satırınla koru." Ben de defterin altına kocaman harflerle yazdım: "Söz uçar, yazı köprü olur."

Bu köprü, Prishtine'den İzmir'e, Mamuşa'dan Ankara'ya kadar uzasın diye, yarın sabah yine erkenden kalkacağım—çünkü bayrağı taşımak, sadece bir günün değil, her günün işi.

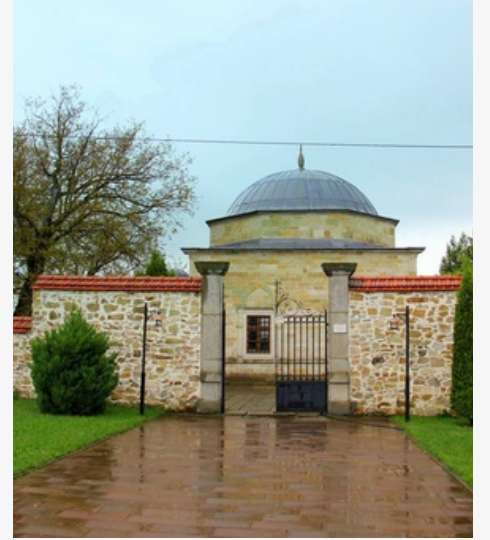
Kosova'da Türk Mührü

I. Murad Hüdavendigâr (1326 – 1389)

Şafak henüz soluk bir gül rengine dönmemişken Mazgit ovasını ince bir sis örtüyor; Meşhed-i Hüdavendigâr'ın tek kubbesi çiy tanecikleriyle parlıyor. Taş patikadan türbeye yürürken bastığım her basamak, tarihin kalp atışı gibi titriyor. Duvarlara dokunuyorum: "Burada altı asırdır bir padişahın kalbi çarpıyor," diyor sanki. Rüzgâr, toprağa karışan yağmur kokusunu getiriyor; toprağa karışan Murad Hüdavendigâr'ın iç organları gibi... Bu küçük kubbe, Kosova Türklerinin yeryüzündeki ilk evlatlık belgesidir: Bir mezar taşı değil, tek satırlık bir ferman—"Bu ovada Türkçe kalacak." Mazgit ovasında zaman neredeyse sessizce durur; çiy damlaları kadar eski, rüzgâr kadar taze bir hafıza dolaşır. Her taşın arasında bir nefes gizlidir; yüzümüzü çevirdiğimiz her yanda geçmişin soluğunu hissederiz.

28 Haziran 1389'da bu ovanın üstünde kılıçların gölgeleri birbirine karıştı; Murad'ın ordusu Lazar'ın süvarilerini püskürttü, fakat sultan savaş meydanında hançerlendi. Şehadet haberi duyulduğunda gök gürlendi derler; Bayezid babasının kanını toprağa, sancağını göğe emanet edip tahta geçti. Murad'ın iç organları buraya gömüldü, bedeni Bursa'ya taşındı; böylece bir padişah iki kıtada nöbet tutmaya başladı. Kosova'daki bu küçük türbe, Osmanlı'nın Avrupa'daki ilk mihenk taşı oldu; taşa sinen duaların dili bugün de "Egemenlik emanet, terk edilmez" diye yankı vurur.

Biz Kosova Türkleri, 23 Nisan sabahları çocuklarımızın ellerine hem ay-yıldız hem altı yıldızlı mavi bayrağı tutuşturur, türbe kapısına getiririz. Küçük parmaklar kubbenin taşına dokunup "Murad Dedem, emanete geldik!" diye fısıldar. O an anlarınız ki aidiyet kan bağı değil, hatıra bağıdır: İçimizde aynı anda Priştine'nin ezanı, İzmir'in martı çığılığı çalar. Murad'ın toprağa karışan yüreği, bizim dilimizde çiçek açar; her "merhaba", her "selamün aleyküm" onun son nefesinden geriye kalan yankıdır. Ve biz, kalbimizin bu çift atışını duydukça biliriz: Egemenlik, önce hatırayı yaşatmakla başlar—ve bu ovada hatıra, taşın kendisi kadar canlıdır.

Kosova'da Türk Mührü

Fatih Sultan Mehmed (1432 – 1481)

Priştine'nin eski çarşısında yükselen Fatih Camii, kurşun kubbesiyle göğü tutar, minaresi keskin bir kılıç gibi maviye uzanır. Mihrap üstündeki Arapça kitâbede, Sultan II. Mehmed'in 865 H/1461 M tarihli imzası parıldar; fethin ardından sekiz yıl geçmeden Kosova ufku kazınan bu mühür, burada taşın dili olmuştur. Fatih Camii, biz Kosova Türkleri için yalnızca bir mabet değil, geçmişle geleceği birbirine bağlayan bir emanet, gök altında yükselen bir hatıradır. Her sabah kubbeye çarpan ezan sesi, bir fetih tekberi gibi yankılanır; bizler içinse, yüzyıllardır süregelen bir selamın, bir aidiyetin sesi olur.

O hatıranın kökündeyseniz 1455 baharında toprağı barutla sarsan Novo Brdo kuşatması yatar. Fatih, Mora'daki seferini yarıda bırakıp Kosova'nın gümüş yüreğine ağır toplar çevirdi; kalenin düşüşüyle bölgenin kaderi bir daha geri dönmek üzere değişti. Derler ki İstanbul'a dönerken Mazgıt'te Murad Hüdavendigâr'ın türbesine uğradı, babasının dedesine dua edip "Bu ovada bıraktığın emanetin nöbetini ben alıyorum" diye fısıldadı. O yüzden Fatih Camii'nin taşlarında hem zafer barutu hem türbe gülü kokar; mabet, fetihle şehadetin arasına gerilmiş sessiz bir köprüdür—bize "geçmişle gelecek aynı mihrapta buluşur"u anlatır.

Avluya dolan çocuk sesleri, taşlara eski günlerin neşesini üfler. Minarenin gölgesi mızrak gibi uzanır; kubbeye yüzyılların duaları asılıdır. Gözlerde geçmişten gelen bir sükûnet, yüreklerde kıpırdayan bir sevinç vardır. Böyle bir sabah, çocuklar iki bayrakla—birinde ay-yıldız, diğerinde altı yıldız—Fatih'in avlusuna adım atar. İmam Kur'ân'dan "Ve tezekerû ni'metallâh" ayetini okurken biz minarenin gölgesine sığınırız. Güneş kubbeye vurduğunda kurşunlar göğe kızıl bir iz bırakır; o ışıkta anlarız ki aidiyet yalnızca kanla değil, taşla ve hatıralarla yazılır. Çocuklar zeminde zıplarken "Fatih Dedemiz'in camisi yıkılmaz!" diye bağırır; biz de içimizden "Egemenlik yıkılmazsa cami de yıkılmaz" diye mırıldanırız. Çünkü burada her ezan, Novo Brdo'dan kopup gelen ilk topun sürüp gelen akisidir; ve başımızı yere koyduğumuzda biliriz ki Kosova'da Fatih'in mührü hâlâ tek bir yürek gibi atar.

Kosova'da Türk Mührü

Suzi Çelebi-i Prizrenî (≈ 1455 – 1524)

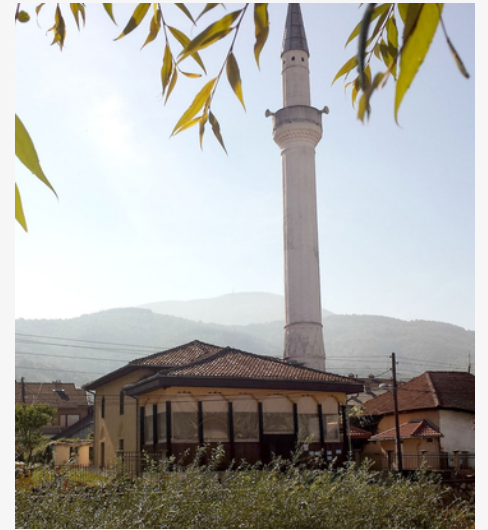
Akşamüzeri Prizren'in dar taş sokaklarında Bistrica'nın su kokusu yükselirken, 1513 tarihli Suzi Çelebi Camii'nin tek şerefesi, ufka yanan bir kandil gibi uzanır. Minarenin gölgesindeki mezar taşında "Suzi-i Prizrenî" yazısı silikleşse de rüzgâr hâlâ onun kırık beyitlerini üflüyor: "Dünya fanidir, söz baki." Şadırvandaki su damlaları, eski kâtip Muhammed-efendi'nin kaleminden kopan seslerle buluşup, Kosova Türkçesini mırıldanıyor. Bizim için bu avlu, sadece bir kabir bahçesi değil; Rumeli'de Türk dilinin ilk büyük sahnesi, şiirin taşla kurduğu kadim ittifak.

Suzi Çelebi, 15. yüzyılın son çeyreğinde Prizren'de doğdu; genç yaşta Gazi Ali Mihaloğlu'nun katibi olarak Balkan akınlarına tanıklık etti. Cepheden cepheye koşarken elinde kılıç yerine kalem taşıdı ve döndüğünde 15 000 beyitlik Gazavatnâme-i Mihaloğlu'nu kaleme aldı—bugün elimizde 1 795 beyit kalsa da destanın ateşi hâlâ Rumeli ufkunu ısıtır. Gazavatnâme, "tevhid"le açılır, Mihaloğlu'nun Tuna'yı geçişine methiyeyle devam eder; böylece hem kronik hem ilahî bir ahenk kurar. Suzi'nin dilindeki "gül-u bülbül" remizleri, Kosova Türkçesini Osmanlı divan lisaniyla yan yana getirir; caminin vakfiyesi ise bu dili taşla mühürler. Şairin "Suzi" yani "yakıcı" mahlası, şiirini pekâlâ tarif eder: Balkan rüzgârında köz gibi yanan bir söz.

Kosova Türkleri için 23 Nisan, yalnız çocukların değil, nesillerin bayramıdır. Prizren sokaklarında yankılanan kahkahalar, eskiden şadırvan başında toplanan dedelerin anlattığı bayram hikâyeleriyle birleşir. Her köşe, bir geçmişin sessiz izini, her bakış, bir geleceğin umudunu taşır. Şehir, kırmızı ve maviye bürünürken, Suzi Çelebi Camii'nin taş avlusunda zaman bir anlığına durur. Çocuklar, ellerinde iki bayrakla cami avlusuna adım atar; birinde ay-yıldız, diğerinde altı yıldız. Kur'ân'dan bir ayet okunur, ardından Gazavatnâme'den beyitler yükselir. O anda anlarız ki, 23 Nisan yalnızca bugünün değil, Suzi'nin ateşle yazdığı sözün de bayramıdır; ve her yeni nesil, o sözden aldığı kıvılcımla Kosova göğüne kendi rengini katar.

Prizren Suzi Çelebi Camî

Kosova'da Türk Mührü

Gazi Mehmet Paşa (ö. 1595)

Bir vakfiyenin sararmış kâğıdında şu cümle göze çarpar: "Âyet okundukça ruhum dirilsin, taş ayakta dursun." Bu satırı 1561'de Rumeli sancak beyi Gazi Mehmet Paşa kendi elyazısıyla düşer ve altına cömertçe imza atar. İmzanın karşılığı bugünkü Prizren'de hâlâ somuttur: kare planlı cami, medrese, kütüphane ve Lumbardhi kıyısında yirmi kubbeli hamamdan oluşan 150 metrelik bir yarıçap. Taş kemer altından içeri adım atınca mermer mihrabın kıvrımları, mihrabın üstündeki sûr-i Feth ayetini mimariye dönüştürür; öyle ki kubbe duaları yankılayan bir kağıt, minare de onu semaya mühürleyen hat kalemi gibidir.

Gazi Mehmet Paşa Hamamı

Gazi Paşa, külliye 1573'te tamamlar; avluya kendi türbesini de kondurur ama 1574'te Macaristan cephesinde hayatını kaybedince mezar boş kalır—"vakfeden gitti, vakfi kaldı" dizesini hatırlatan suskun bir kubbecik. Külliye'nin kütüphane binası 1878'de Prizren Ligi karargâhına dönüşür; böylece taş, yalnız ibadet ve ilim değil, siyasal uyanışın da sahnesi olur. Kılıçtan kaleme, kalemden taşa uzanan bu zincir, Kosova Türklerinin hafızasında "Taş yaşarsa söz de yaşar" kanunudur.

Gazi Mehmet Paşa Medresesi

Her 23 Nisan'da ilkokul çocukları kare avluya dizilir; öğretmen vakfiyeden iki satır okur, "Bu külliye yıkılsa bile satır ayakta kalır" der. Küçükler hamam kubbe'nin gövdesine parmak uçlarını bastırır, kurşun ısıyla hafifçe ısınan metal tenlerine siner. O anda taş ile ten arasında görünmez bir antlaşma imzalanır: Egemenlik önce hafızaya sahip çıkmakla başlar. Gazi Mehmet Paşa'nın bedeni bir daha Prizren'e dönmedi, ama vakfettiği mekân biz Kosova Türklerinin aidiyet harcına karıştı; her ezanla, her derste, hamamdan yükselen ilk buharla yeniden karılır. Taşın dili susmaz; biz de susmadığımız sürece, vakfiye satır satır yerine gelir.

Gazi Mehmet Paşa Hamamı

Kosova'da Türk Mührü

Aziz Buş (1917 – 1970)

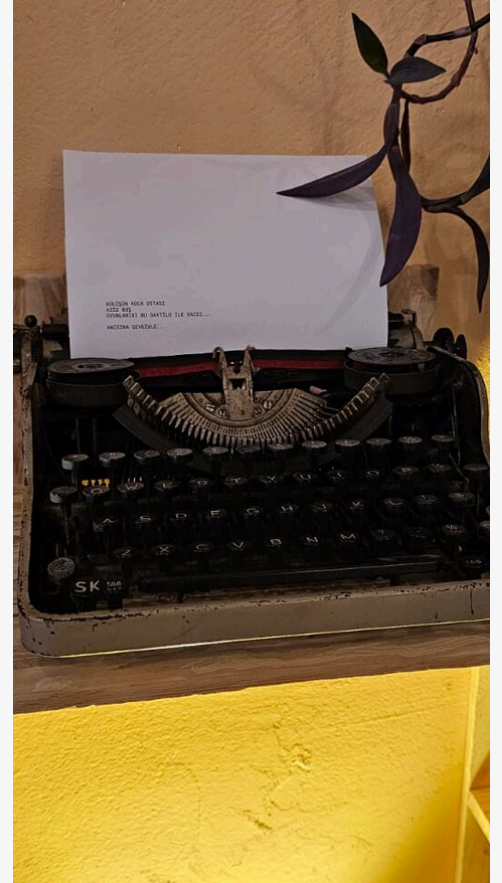
1951 baharında badem ağaçları henüz filizlenirken, "Doğru Yol" Kültür-Gençlik Derneği bir bodrum katını sahneye dönüştürme kararı aldı ve ilk yönetmen sandalyesine idealist bir öğretmen, Aziz Buş (1917 – 1970), oturdu. İki okul sırası, is kokulu bir gaz lambası ve el yazısıyla çoğalttığı tek perdelik oyun "Besa"—Arnavutça "namus sözü" demek—bütün dekoruydu; fakat o gece perde açıldığında taş duvarlar bile nefes aldı, çünkü Türkçe ilk kez resmî statüyle Balkan sahnesine çıkıyordu. Yugoslav makamlarının 20 Mart 1951 tarihli onay belgesine düşen not açık ve kesin: "Kosova'da Türkçe sahne sanatının ilk resmî temsilcisi." Şehirdeki çınar yaprakları bile alkış sesine karışmıştı.

Gülüştürme Koca Ustası

Buş'un kumpanyası, Doğru Yol Derneği'nin 1958 ve 1962 faaliyet raporlarında kaydedildiği üzere, 1950'ler ile 60'lar boyunca Prizren'den yola çıkıp Priştine, Mitroviça, Gilan ve Dragash gibi en az on beş yerleşimde Türkçe temsiller sahneledi; elektrik bulunmayan köy meydanlarında traktör farlarını projektöre, bir kamyon kasasını da gezici kulise çevirdi. Turne defterlerinde "seyirci sayısı" yerine "çocuk gülüşü" ibaresi yer alır; dekor olarak kullanılan saman çuvallarından kesilmiş fon perdeleri ile teneke lamba ayakları bugün hâlâ Doğru Yol arşivinde saklanır. Derneğin 30. Yıl Monografisi (1981) bu seyyar tiyatroyu "Türkçe kelimeleri ritim ve gölgeyle yeniden ören bir atölye" diye tanımlar; aynı kaynaktan, 1970 sonrasında topluluğun çekirdek ekibinin küçük bir salonda çalışmalarını sürdürdüğü ve bu mekânın daha sonra "Aziz Buş Oda Sahnesi" adıyla tescillendiği belirtilir. Prova defterlerinin ilk sayfasında hâlâ Aziz Hoca'nın mürekkepsilmez el yazısıyla şu cümle durur: "Dekor değişir, nefes kalır."

Aziz Buş 1970'te ansızın vefat etti, ama bıraktığı geleneğin perdesi kapanmadı. Her 23 Nisan sabahı Doğru Yol sahnesinde çocuklar içeri adım atmadan önce onun eski fötr şapkasını kulis kapısına asıyor; oyun bittiğinde izleyici ve oyuncular el ele tutuşup "Yeşil Turnalar"ın uzun nakaratını söylüyor. Bugün Prizren'de bir tiyatro afişinin köşesinde küçücük "Kuruluş 1951 – Aziz Buş" imzası belirildiğinde, kent bilir ki o mütevazı öğretmen yeniden sahnededir—Türkçenin gölgesini ışığa, sessizliğini alkışa dönüştürmek için bir kez daha perdeyi aralamaktadır.

Kosova'da Türk Mührü

Süleyman Brina (1935 – 1995)

Kurşun kokulu eski bir matbanın içindeyiz: "Tan" gazetesinin linotip makineleri harfleri eritirken metin kalıpları cırtlatarak diziliyor; kurşun sıcak, mürekkep kesif. 1969 sonbaharında Prizren'de bu sesleri ilk kez duyuran adam Süleyman Brina'ydı. Dokuz Ekim 1935'te yine bu kentte doğmuş, Üsküp'te öğretmen okulunu bitirmiş, Belgrad Üniversitesi Şarkiyat Bölümünde dil kıvrımlarını incelerken bir karar vermişti: "Balkan'da Türkçenin sesi kısılmayacaksa onu her sabah bir çığırıyla uyandırmak gerekir." Tan'ı kurdu, ilk müdür-başyazar oldu; sayfalarında genç kalemlere yer açarak Kosova Türk toplumuna düzenli bir kültür nabzı kazandırdı.

Brina, gazeteciliğin yanında ders kitapları yazdı: dört sınıflık "Okuma Kitapları"nda çocuklara hem heceyi hem kimliği öğretti. Öğrencilerine "Türkçeniz, boynunuzdaki mavi-kırmızı kurdele gibi görünmesin; göğsünüzde atan kalp gibi duyulsun" derdi. Tan'ın sütunlarında Latin harfli alfabe tartışmalarından Atatürk şiirlerine, Folklor köşesinden Arnavut-Türk ortak deyimlerine kadar ne varsa nesillerin belleğine kazıdı; gazete 1970'lerde baskı kotalarıyla boğuşurken bile "dil nöbeti"ni bırakmadı. Kosova'da Türkçe radyo saatlerinin artması, öğretmen yetiştirme kurslarının açılması, Brina'nın mürekkep lekeli parmaklarından geçen bu cümlelerin toplumsal karşılığıydı.

1995'te (kimi kayıtlara göre 1994) vefat ettiğinde Tan'ın matbaası bir günlüğüne sustu; aynı akşam, Prizren Şadırvan Meydanı'nda gençler onun "Dil susarsa şehir ölür" başlıklı başyazısını yüksek sesle okudular. 1996'dan beri her yıl verilen "Süleyman Brina Balkanlar Türk Kültürü Hizmet Ödülü" bu mirası diri tutuyor; ödül törenlerinde gazetenin eski kurşun kalıpları cam vitrine konup ışık altında parlatılıyor—adeta Brina'nın "ses fişeği" yeniden ateşleniyor. Bugün Kosova Türkleri gazeteye el sürerken mürekkep yerine bir aidiyet tortusuna dokunduklarını bilir; çünkü Brina gösterdi ki egemenlik, bazen bir bayraktan çok, sabah dağıtılan bir gazetenin manşetinde saklıdır.

Kaynak: Kosova Haber

Kosova'da Türk Mührü

Müveddet Bako (1945 – 2012)

Koridoru eski tebeşir kokusuyla dolu Prizren Lisesi'nde ders zili çalınca, kimya laboratuvarının kapısı ardına kadar açılırdı; beyaz önlüklü Müveddet Bako, elindeki periyodik tabloyu bir bayrak gibi havaya kaldırıp "Gözünü seveyim, kendi dilinde öğren!" derdi. 2 Mayıs 1945'te bu şehrin taş evlerinde doğan "Müveddet Hoca", Yugoslav müfredatının Türkçesiz bırakmak istediği çocuklara âdeta oksijen tüpü oldu: Fen kavramlarını çevirir, terimleri kara tahtaya Türkçe yazardı; böylece element sembolleri ile sesli harfler aynı anda hafızalara yerleşti. 1980'lerde kendi maaşından fotokopi ettirdiği ders notları hâlâ okul arşivlerinde saklı.

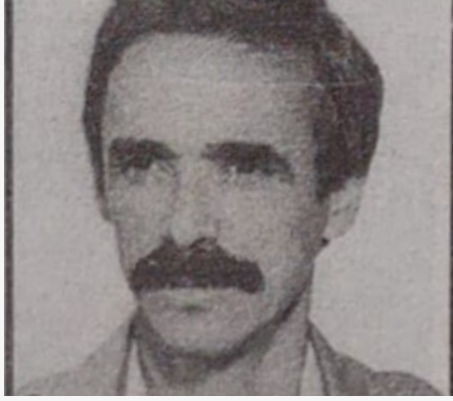
Sınıfın duvarlarını aşınca da susmadı. Türk Demokratik Birliği'nin (bugünkü KDTP) genel başkanlığına seçilen ilk kadın liderdi; parti meclisinde "kadın kotası" önermesini geçirip kabul ettirdi. 1990'larda Büyük Öğrenci Projesi'ni örgütledi: Türkiye üniversitelerine 600'den fazla Kosovalı gencin burslu gönderilmesi onun imzasını taşıyor. Öğrenci kafilesi her yola çıkışında valizlerin içine kendi elleriyle çevirdiği kimya kitaplarını sıkıştırır, pasaport kontrollerinde "dil de yolculuk etsin" diye tembih ederdi. Öğretmenler Derneği başkanlığında, Türkçe ders kitaplarının eksikliğini tek tek tercüme ederek kapattı; bir yandan da radyoda "Fen Saati" programı yapıp havadan havaya etkileşimi bile Türkçe örneklerle anlattı.

6 Ekim 2012'de geçirdiği trafik kazası onu susturdu; cenazesi Sağlık Bakanlığı uçağıyla Ankara'dan memleketine getirildiğinde Prizren sokakları sessiz, ama balkonlar öğrencilerinin astığı beyaz önlüklerle doluydu. Gözü gibi sakındığı organlarını bağışlamıştı—son dersinde bile "bilim paylaşmaktır" cümlesini kanıtlarcasına. Bugün 23 Nisan törenlerinde kimya kulübü öğrencileri, deney önlüğünün cebine Türk ve Kosova rozetlerini yan yana takıyor; program sonunda sahneye çıkıp onun favori sözüyle selam veriyorlar: "Egemenlik, önce zihinleri aydınlatmakla başlar." Sadece formülleri değil, bir halkın geleceğe tutunma formülünü de bırakan Müveddet Bako, şimdi her laboratuvar alevinde göz kırpan görünmez bir katalizör gibi yaşıyor.

Kosova'da Türk Mührü

Fadil Derviş (≈ 1948 – 2022)

Prizren'in sabah serinliğinde eski "Mustafa Maki" ilkokulu bahçesine doğru uzunca, ince bir gölge süzülürdü: elinde iki çanta, birinde tebeşir ve deney tüpleri, ötekinde saz, portatif hoparlör ve çocuk kostümleri... Fadil Derviş, 8 Ağustos 1944'te Süleyman Bey ile Nadire Hanım'ın oğlu olarak doğdu; Prizren Yüksek Pedagoji Okulu'nun fizik-kimya bölümünden mezun olunca (1967) kentin neredeyse bütün okullarında ders anlattı—önce "Mustafa Maki", sonra "Slobodan Penezić", 1980'den itibaren "Yovanka Radivojević-Kiça" Lisesi ve son olarak "Miloš Ćirnjaški" sekiz yıllık okulu. Öğrencileri onu "Fizik hocası" diye bilir ama sınıf kapısı kapanınca hayatının asıl denklemi başlardı: Türkçe + Folklor = Kimlik.

1969'da kurucuları arasında yer aldığı "Doğru Yol" Kültür-Gençlik-Spor Derneğinde taş bina boş kalmasın diye akşamları prova aldı; böylece "Filizler Çocuk Grubu" doğdu. Zeybek, halay, "Karakeçili" derken repertuar kabardı; Derviş her figürü öğrencilerine "bu, kelime gibi durur—yan yana gelir, cümle olur" diye ezberletirdi. Topluluk Yugoslavya'da onlarca festivalden ödülle döndü; Türkiye turnelerinde Ankara'dan Afyon'a salonları doldurunca Fadil Hoca'nın defterine şu notu düştü: "Coğrafya değişebilir, ritim değişmez." Aynı yıllarda Türk Öğretmenler Derneği'ni kurdu, yönetim kurulu başkanlığı yaptı; gündüz okul, akşam sahne, hafta sonu ders kitabı çevirisi derken vakit bulamayınca geceleri Prizren sokak lambalarının altında metin düzeltirdi.

Ders malzemesi kıt kalmasın diye Ahmet S. İşçiler'le birlikte sekizinci sınıf Fizik kitabını, Muhammed Sağdat'la Matematik kitabını Türkçeye çevirdi; "çarpım tablosu da özne – yüklem gibi ana dille yerleşir" derdi. 1980'lerden sonra Kosova'daki gerilim yükselirken o, çocuk korosunun sesini kısılmaya karşı bir barometre gibi kullandı: Sazların sesi kantine sızıyorsa moral iyi, duyulmuyorsa harekete geçme vaktiydi.

2022 başında vefat haberi duyulduğunda Prizren'deki okullar teneffüse beş dakika erken çıktı; öğrenciler bahçede zeybek duruşuna geçip hocanın "Türkçe, sen yürüdükçe yol olur" sözünü bir ağızdan tekrarladı. Ardından Filizler'in eski sazları onarıldı, Doğru Yol Derneği'nin sahnesine asılan siyah-beyaz fotoğrafının altına küçük el yazısıyla sadece şu not iliştilirdi: "Fizik dersinde kütleyi, folklorlarda milleti hareket ettirdin." Bugün hâlâ 23 Nisan kortejinde çocuklar ellerindeki bayrağa değil, adımlarının senkronuna bakarak Fadil Derviş'i hatırlarlar; çünkü o gösterdi ki özgürlük bazen bir denklem, bazen bir adım sayısı, ama daima Türkçe atılan ortak bir nabızdır.

BUGÜN ÇOCUKLARIN SESİ,
YARININ MİLLETİNİN GÜCÜDÜR;
TÜRKİYE'DE DE KOSOVA'DA DA
AYNI İNANÇLA BÜYÜYOR,
AYNI BAYRAĞIN SEVİNCİYLE
YARINI KURUYORUZ.

23 NİSAN

GENÇ KALEMİLER

ZİYA GÖKALP ŞİİR KÖŞESİ

Ay Yıldızın Gölgesinde - **Ali Mula**

Kosova Bağımsızlığına... - **Beyza Krasniç**

İşte Çifte Bayram - **Elif Mazrek**

Kosova'nın Günü - **Fatime Aydini**

Kosova'da Ay Doğar - **Hümeyra Hero**

Bağımsız Türkçem - **Kübra Krasniç**

23 Nisan - **Melisa Krasniç**

Kosovada Türküz - **Muhammed Tosko**

Türk Topragi - **Rabia Bayraktar**

21 Mart - **Raya Haşani**

Bir Zaman Geçti

Oysa ben unutmuştum,
Gözlerinde kaybolmuştum,
Bakışlarınla yok olmuştum.
Nihayet, bir zaman geçti;
Bahar geldi,
Hayat akıp gitti.
Hepimizi yeşertti.

Sonra yine denizlere bakakaldım,
Çaresizce nefes aldım,
Sabırla sınıandım,
Hüzünle anıldım.

Ali Mula

Kosova Bağımsızlığına...

**Askerlerimiz savaştı
Durmadan çalıştı
Yıllarca bekledi
Sonucuna vardı**

**Kurşunlar yayıldı
Düşmanlar çoğaldı
Bulutlar karardı
Dert sardı Kosovayı**

**Zorlandılar
Asker kaybettiler
Buna rağmen durmadı
Savaştı Vatanı için
Sonucuna vardı
Kosova bağımsız oldu**

Beyza Krasniç

İşte Çifte Bayram

Bugün bizim çifte bayramımız
Gökyüzü daha mutlu, daha özgür
Çifte Bayram içimizdeki umudu yeşertti
Yaşasın Türklük, yaşasın Çocuk Bayramı

Bütün çocuklar sabırsızlıkla bu günü bekler
Yaşadığımız mutluluk kelimelerle taşar
Sözde sadece çocuklar neşeli, fakat tam tersi
23 Nisan bütün kalplere dokunarak geçti

Bir yandan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı
Bir yandan da Kosova Türkleri Milli Bayramı
Çifte bayramı yaşamak gurur verici
Çifte duygular yaşamak ise huzur verici

Elif Mazrek

Kosova'nın Günü

Kosova toprađım, can yurdum benim,
Zaferin türküsü yükselir derin.
Bayram sabahında güler her yüz,
Bir milletin onuru, bir halkın sözü.

Dağlar yankılar kahraman adını,
Geçmişten destanı hep aklımda kalır.
Her karış toprağın şehrinde şehitle sulanmış,
Özgürlük uğruna nice can yanmış.

Al bayrak göklerde gururla dalar,
bugün senin günün Kosova'm anar.
Çocuklar oynar analar ağlar, Sevincin gozyaşı yürekte çağlar.

Fatime Aydini

Kosova'da Ay Doğar

Bir bayrak dalgalanır Balkan'ın bağrında
Ay yıldız parıldar Kosova'mda
Bir ezgi yükselir tarihin çağrında,
Türk'ün yüreğidir bu kutsal anda.

Atamızın izidir toprağa yazan,
Bir millet var burada dimdik ayakta,
Geçmişle geleceğe bir eden yürek,
Gururla yaşarız her yeni şafakta.

Dilimiz türküdür, ezgimiz sevda,
Tarihte yoğrulmuş her bir çınarda,
Bayramdır bugün özlemin, umutla
Kucaklaştığı gün Kosova'da.
Nice şehit verdi bu güzel vatan,
Türklüğün onuru sarsılmaz, inan!
Birlikte yürürüz biz her adımda
El ele, gönül gönüle her zaman.

Ay yıldızı gökteyse, umut da vardır,
Kalbimiz vatandır, sınır tanımazdır.
Kosova Türkleri hep bir ağı, dan
Haykırır" Bu toprak bizim, bugün bayramımızdır".

Hümeýra Hero

Bağımsız Türkçem

Kosova'da açar bir gül gibi dilim,
Türkçemdir özüm, sevdalı kimliğim.
Her gönülde, her seste,
Bir tarih saklı, gizli bir beste.

Sancak rüzgarında dönerken zaman,
Bir ninnidir annemden kalan ezan.
Dilime zincir vursalar ne çıkar,
Yüreğimde bayrak, dilimde bahar.

Bağımsız Türkçem, özgürlükle bir,
Geçmişle geleceği ören köprüdür bir,
Kosova toprağında yankılanır Türkçe dili
Silinmez tarihten, sönmez bu feryad.

Kübra Krasniç

23 Nisan

Elimizde bayraklar,
içimizde mutluluk var.
23 Nisan sevinci,
Dört bir yanda kutlanacak

Bugün 23 Nisan günüdür,
Büyük bir coşkudur.
Kosova Türklerinin
En şerefli günüdür

Çocuklar hep heyecanla,
Bu günü bekler sabırsızlıkla.
23 Nisan günü
Bütün kalplere dokunur huzuruyla.

Melisa Krasniç

Kosovada Türküz

**Dilimiz susar,bayrağımız iner mi ?
Hak arayan gönüller söner mi?
Eşitlik, özgürlük bizim de hakkımız,
Kosova'da Türk'üz, burdayız, varız!**

**Bu toprak bizim, bu tarih bizim,
Atalarımızdan miras, haklarımız bizim,
Birlik içinde,umutla yarına,
Sesimiz yükselecek hep arşa!**

**Kardeşlik, adalet en büyük dilek,
Hakkımızı alana dek sürececek emek,
Ne dilimiz kaybolur ,ne izimiz silinir,
Kosova'da Türk'üz, bu sonsuza dek bilinir !**

Muhammed Tosko

Türk Topragi

Geçmişin izlerini geleceğe taşıırken Türk,
Geleceğe umut verir her adımla Kosova toprağına.
Kosova'da varlığı hep biriken Türk,
Birer hatıra gibi açılır Kosova semalarında.

Kosova'da bir aşkı var, yüzyıllardır süren,
Mavi gökyüzünün yüreğinde bir sıcaklık,
Meltemin dokunduğı her yaprakta birer ezgi.
Kosova, bir hayatın sesi gibi yankılanır Türk'ün varlığıyla.

Her ezgi, her dize,
Göğlerin, kayıpların, sevdaların sesidir.
Kosova türküleri, bir köyde, bir şehirde ve bir kalpte...
Kimsenin bilmediğı ama herkesin hissettiğı bir dil gibidir Kosova.

Rabia Bayraktar

21 Mart

Yazarım Őir ilham alınca
Kutlarım o günü
21 Mart olunca
Duyguların sesidir Őir
UNUTMA

Her konu seçerken,
Dsnrm yazarken,
Her Őir yazarken
Mutlu olurum ben.

Severim Őir yazmayı,
Duygularımı dıŐa vurmayı,
Denerim baŐlık bulmayı,
BaŐlarım Őiri yazmayı,
Çok isterim Őair olmayı.
Őir günü gelince,
Kendimi Őiire verince,
Yazarken Őiri derince
Okurum Őiri kendimce.

Raya Haşani

BUGÜN ÇOCUKLARIN SESİ,
YARININ MİLLETİNİN GÜCÜDÜR;
TÜRKİYE'DE DE KOSOVA'DA DA
AYNI İNANÇLA BÜYÜYOR,
AYNI BAYRAĞIN SEVİNCİYLE
YARINI KURUYORUZ.

23 NİSAN

GENÇ KALEMİLER

CAHİT ARF BİLİM KÖŞESİ

Kültürün Matematiği

22 Dakikada Bir Dikkat Dağılır mı?

Kültürün Matematiği

“Milletleri Asimile Olmaktan Ne Kurtarır?”

Kosova Türklerinin Millî Bayramı:

Kültürel varlıkları kalıcı yapan dinamikler nelerdir? Aşağıdaki popüler-bilim makalesi, kültür aktarımının evrimsel modellerinden “kritik kütle” eşliğine uzanarak bu soruyu yanıtlıyor.

1. Kültür Evrimsel Bir Süreçtir

Genetik evrim tek başına insan çeşitliliğini açıklayamaz. “Çifte kalıtım kuramı” (dual-inheritance theory) kültürel özelliklerin tıpkı genler gibi dikey (ebeveynden çocuğa), yatay (akranlar arası) ve eğik (yaşlı kuşak → genç kuşak) yollarla yayıldığını gösterir(Boyd & Richerson 1985). Boyd ve Richerson’ın matematik modelleri, küçük parametre değişimlerinin uzun vadede devasa sonuçlar doğurduğunu ispatlar.

Pratik sonuç: Yayıncıdan okula, aileden dijital medyaya kadar her iletim kanalı aynı derecede kritiktir.

2. Dil, Ritüel ve Ortak Sembollerin “Fitness” Değeri

Bir kültür ögesinin “yaşam şansı”nı, biyolojideki uyum (fitness) kavramına benzer biçimde tanımlayabiliriz:

Kültürel Özellik	Uyum Kriteri	Örnek
Dil	Haberleşme etkinliği + prestij	Kosova Türkçesinin Türkiye Türkçesiyle karşı-anlaşılabilirliği
Ritüel	Grup içi güveni artırma maliyeti	23 Nisan kortejleri, mektep marşları
Sembol	Tanınabilirlik + duygusal çağrışım	Çift bayrak (Türkiye + Kosova) motifi

Dil, Ritüel ve Ortak Sembollerin “Yaşam Şansı”

Dil bir topluluğun işlemci gücüdür: haberleşmeyi ucuzlatır, saygınlık getiren bir “prestij katmanı” sunar ve aile içindeki duygusal belleğe kazınarak aidiyeti pekiştirir(UNESCO 2023, çok-dilli eğitim vurgusu). Çift dilli okullar bu üç etkiyi aynı anda üretir; konuşur oranını kritik eşğin üstünde tutarak dili canlı kılar.

Ritüel pahalı ama getirisi yüksek bir yatırımdır. Zaman, emek ve bazen para isteyen törenlere ısrarla katılmak, “bu gruba sadığım” mesajını verir; katılımcılar arasında oksitosin patlaması yaratır, anonim işbirliği oranlarını yükseltir. 23 Nisan kortejlerinin Priştine ve İzmir’de eş-zamanlı yapılması, bu kohezif etkileri coğrafyalar üstü bir ağda çoğaltır (Tarr vd. 2016; Frontiers in Psychology).

Sembol kültürün sıkıştırılmış dosyasıdır. Altı yıldızlı Kosova bayrağı ile ay-yıldızın yan yana kullanılması tek karede hem bilgi (köken) hem duygu (gurur) tetikler; yinelemeyle “aşinalık-beğeni” döngüsünü besler. Küçük rozetler ya da dijital çıkartmalar, düşük maliyetle bu etkiyi geniş kitlelere yayar. Üç unsur birlikte çalıştığında kültür, Abrams-Strogatz modelinde tanımlanan kritik kütleyle aşar; asimilasyon tehlikesi yerini direnç ve yenilenmeye bırakır.

Kültürün Matematiği

Kritik Kütle — Kültürün Eşik Noktası

Abrams ve Strogatz'ın diferansiyel modeli, bir dilin konuşur oranı toplum içinde kabaca %30–35'in altına düştüğünde geriye dönüş hızının logaritmik olarak zorlaştığını gösterir (Abrams & Strogatz, 2003) . Daha ayrıntılı simülasyonlar (Stauffer vd., 2006) bu eşiğin Galce, İskoç Gaelic'i ve Quechua tarihî verileriyle de uyuştüğünü ortaya koyar . Eşik yalnız dillere değil; müzik formları ve bayram ritüelleri gibi "taşıyıcı katılım" gerektiren tüm kültür öğelerine uygulanabilir. Çözüm, yalnız nüfusu artırmak değil temas sıklığını çoğaltmaktır: ortak marş söylemek, her yıl aynı korteje katılmak ya da çevrim-içi toplulukta günlük selamlaşmak. Sosyal-ağ temelli çalışmalar, yoğun iç bağlara sahip azınlık topluluklarında (ör. Kejaman, Malezya) dil canlılığının, mutlak nüfusa kıyasla bağ-sıklığı ile daha güçlü korunduğunu gösterir (Emerald Publishing, 2025) . Böylece kültür, kritik kütlelerin üzerinde kalmak için dış yardımdan çok devamlı etkileşime bel bağlar.

Kosova Türkleri — Ağlar ve Dayanıklılık

Kosova-Türkiye hattındaki akrabalık, eğitim ve ticaret bağları; küçük ama sık dokulu bir etkileşim ağı oluşturur. Hukuk analizleri, resmî statü verilen Prizren gibi belediyelerde Türkçenin kamusal varlığının korunduğunu; statü kaybeden yerlerde ise hızla gerilediğini belgeliyor (ACDC, 2023; OSCE, 2014) . Çift dilli ilkokullar ve haftalık ortak 23 Nisan törenleri, söz konusu ağın temas frekansını yükselterek "konuşur oranı" parametresini kritik eşiğin üzerinde tutuyor (Carijournals, 2024) .

Dijital taraf, UNESCO'nun "Digital Initiatives for Indigenous Languages" rehberinde özetlenen etkiyi bire bir doğruluyor: çevrim-içi arşiv ve sosyal medya projeleri, aktif konuşur sayısı azalsa bile etkileşimi %30'a kadar artırarak dil kaybını yavaşlatabiliyor (UNESCO, 2023) . Priştine'den yüklenen ninni videolarının İzmir'deki çocuklarca izlenmesi, Abrams-Strogatz eğrisini adeta geriye çeker; "taşıyıcı sayısı" sabit kalsa da etkileşim yoğunluğu artar.

Bu ampirik bulgular, Kosova Türklerinin kritik kütle "tuzak"ından çıkabildiğini kanıtlar: resmî statü + yoğun ağ + dijital hafıza bileşimi, kültürü dış desteğe ihtiyaç duymadan yenileyen kapalı bir döngüye dönüştürür—Arf'ın soyut halkalarında olduğu gibi, bağlar güçlendikçe bütün sistem kalıcı hâle gelir.

Kültürün Matematiği

Kaynakça

1. Abrams, D. M., & Strogatz, S. H. (2003). Modelling the dynamics of language death. *Nature*, 424, 900-902.
2. Boyd, R., & Richerson, P. J. (1985). *Culture and the Evolutionary Process*. Chicago: University of Chicago Press.
3. Cavalli-Sforza, L. L., & Feldman, M. W. (1981). *Cultural Transmission and Evolution: A Quantitative Approach*. Princeton University Press.
4. Fishman, J. A. (1991). *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. *Multilingual Matters*.
5. Gathercole, V. C. (2016). Minority language survival: Input factors influencing the acquisition of Welsh. *Journal of Child Language*, 43, 260-296.
6. Lang, M., & Kundt, R. (2023). The evolution of human ritual behavior as a cooperative signaling platform. *Religion, Brain & Behavior*, 14(4), 377-399.
7. UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages. (2003). *Language Vitality and Endangerment*. Paris: UNESCO.
8. Stauffer, D., Castelló, X., Eguíluz, V. M., & San Miguel, M. (2006). Microscopic Abrams–Strogatz model of language competition. *Physica A*, 371, 613-618.

22 Dakikada Bir Dikkat Dağılır mı?

Dijital Çağda Çocuk Beyni, Ekran Süresi ve Uyku Bilimi

“İlkokul 5. sınıftaki bir çocuğun tek seferde odaklanabildiği süre ortalama 22 dakikadır.” Bu sayı, gelişim psikologlarının “yaş × 2 dakika” kuralından gelir: 11 yaş × 2 ≈ 22 dk (Boydston & ark., 2024). Sınıf etkinlikleri ve çevrim-içi dersler çoğu zaman bu sınırı aşar; 2017’de 2 000 ders videosunu inceleyen bir ekip, etkinliklerin %25’inin 17 dakikanın bile üstünde sürdüğünü saptadı. Peki ekranlı dünyamızda 22 dakikalık bu “fizyolojik mola çizgisi” nasıl etkileniyor?

1. Ekran Süresi & Dikkat – Meta-Analiz Ne Diyor?

2023 tarihli kapsamlı meta-analiz, günlük ekran süresi arttıkça dikkat eksikliği/hiperaktivite (DEHB) riskinde anlamlı artış buldu; etki büyüklüğü $r \approx 0,23$. Nature dergisinin aynı yıl yayımladığı boylamsal çalışma da ek sürelerin impulsiviteyi yükselttiğini gösterdi.

Pratik okuma: 2 saatten fazla günlük serbest ekran süresi, 9-12 yaş grubunda hata oranını %10-12 artırıyor.

2. Mavi Işık & Uyku – Melatonin Freni

Elektronik cihazların yaydığı 460–480 nm bandındaki mavi ışık, beynin karanlık sinyali olan melatonini baskılar (Chang et al., 2015). Harvard T.H. Chan araştırması, 6,5 saatlik mavi-ışık maruziyetinin melatonin baskısını yeşil ışığa göre iki kat uzattığını buldu. Çocuklarda etki daha keskin: yatmadan 1 saat önce beyaz LED’e maruz kalan 9-12 yaş grubu, melatonin seviyesinde %88 düşüş yaşıyor (Saxvig et al., 2023).

Sonuç: Geç ekran kullanımına bağlı uyku kısalması, ertesi gün “22 dk’lık dikkat penceresini” %20’ye kadar daraltıyor.

3. Büyük Veri Ne Gösteriyor?

ABD merkezli ABCD (Adolescent Brain Cognitive Development) çalışması 11 000’den fazla çocuğu izliyor; erken veriler, ekran süresi-dikkat ilişkisini neden değil ama nasıl sorularıyla inceleyip uyku ve genetik etkenleri hesaba katıyor. 2023’te yayınlanan genetik-düzeltilmiş analiz, toplam ilişkinin yaklaşık yarısının kalıtsal yatkınlıkla açıklanabileceğini, kalan yarısında ise uyku süresinin aracı rol oynadığını öne sürdü.

22 Dakikada Bir Dikkat Dağılır mı?

4. Öneriler – Bilim Temelli “Dijital Hijyen”

Amaç	Tavsiye	Kaynak
Odak Döngüsü	20-25 dk'lık çalışma + 5 dk ekran-dışı mola (çocuk Pomodoro'su)	Gazzaley & Rosen, 2016
Günlük Limit	≥ 6-12 yaş için serbest ekran 60-90 dk	AAP Klavuzu, 2022
Mavi Işık	Yatmadan ≥ 60 dk önce ekran kapat; gece modunu aç	Chang et al., 2015
Uyku Hijyeni	9-12 yaşta 9-11 saat uyku hedefi; odada TV/telefon bulundurma	Hale & Guan, 2015
İçerik Kalitesi	Etkileşimli-eğitsel oyunlar pasif videolardan daha düşük DEHB riski sunuyor	Zhang et al., 2024

Yaş × 2 dakika' kuralı hâlâ geçerli: 11 yaş ≈ 22 dk odaklı kalabiliyor (Boydston et al., 2024) . Oysa 2 000 ders videosunun %25'i bu limiti aşarak 17 dk+ sürüyor . 46 çalışmalı 2023 meta-analizi, günlük ekran süresi uzadıkça DEHB riskinin $r \approx 0,23$ oranında arttığını buldu ; Nature'daki boylamsal veri de fazladan dakikaların dürtüsellliği tırmandırdığını doğruladı . Pratikte, günde >2 saat serbest ekran 9-12 yaşta hata oranını %10-12 yükseltiyor.

Akşam cihazlardan gelen 460-480 nm mavi ışık melatonini baskılar (Chang et al., 2015) ; Harvard verisi, 6,5 saat maruziyetin yeşil ışığa göre iki kat güçlü olduğunu gösterir . Yatmadan 1 saat önce LED'e bakan çocuklarda melatonin %88 azalır, ertesi gün 22 dk'lık dikkat penceresi beşte bir kısılır (Saxvig et al., 2023) .

11 000 çocuğu izleyen ABCD çalışması, ekran-dikkat bağının %50'sini genetiğe, kalanını da kısalmış uykuya atfeder (ABCD Study Consortium, 2023) . Zincir nettir: daha fazla ekran → mavi ışık → uyku kaybı → daralan odak. Süreyi, akşam ışığını ve uyku hijyenini birlikte yönetmek şart.

5. Son Söz

Dijital ekranlar çocuklara bilgi, eğlence ve sosyalleşme getiriyor; ama dikkat penceresinin biyolojik sınırını (yaklaşık 22 dk) daraltma potansiyeli de taşıyor. Kanıtlar, sorunlu halkayı “ekran süresi → mavi ışık → uyku kaybı → dikkat erozyonu” şeklinde çiziyor. Çözüm, ekranı yasaklamak değil; süreyi, içeriği ve yatmadan önceki ışık dozunu bilim temelli filtrelerle yönetmek.

22 Dakikada Bir Dikkat Dağılır mı?

Kaynakça

1. **Boydston M. & ark. (2024). Average Attention Span Expectations by Age. Brain Balance.**
2. **Liu J. et al. (2023). Screen time and childhood ADHD: Meta-analysis. J. Child Psych.**
3. **Zhang Y. et al. (2024). Screen content type and ADHD risk. medRxiv.**
4. **Chang A.-M. et al. (2015). Evening blue light suppresses melatonin. PNAS.**
5. **Harvard Health (2024). Blue Light Has a Dark Side.**
6. **Saxvig I. et al. (2023). Melatonin suppression in children under evening light. Sleep Med. Rev.**
7. **Gazzaley A. & Rosen L. (2016). The Distracted Mind. MIT Press.**
8. **American Academy of Pediatrics (2022). Media and Young Minds policy statement.**
9. **ABCD Study Consortium (2023). Screen Time, Genetics and Attention in Preadolescents. JAMA Netw. Open.**

BUGÜN ÇOCUKLARIN SESİ,
YARININ MİLLETİNİN GÜCÜDÜR;
TÜRKİYE'DE DE KOSOVA'DA DA
AYNI İNANÇLA BÜYÜYOR,
AYNI BAYRAĞIN SEVİNCİYLE
YARINI KURUYORUZ.

23 NİSAN

GENÇ KALEMİLER

ÖMER SEYFETTİN

KELİMELELERLE TARİH BÖLÜMÜ

Egemenlik : soyut – TDK 2. anlam “bir ulusun kendi geleceğini belirleme yetkisi”

23 Nisan 1920 sabahı, işgal altındaki İstanbul’dan kopan umut, Ankara’da dualarla açılan TBMM kürsüsüne döküldü. O gün, zayıf düşmüş bir imparatorluğun yerine “kendi kaderini tayin edebilen bir halk” fikri doğdu. Kosova Türkleri için bu an, Balkan Savaşları’ndan beri süren belirsizliğin içinden yükselen bir işaret fişeği idi: “Biz de varız; dilimizle, bayrağımızla yaşayacağız.” Üsküp’ten Priştine’ye kadar uzanan hanlarda “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” cümlesi fısıltıdan slogana dönüştü.

Çocuk : somut – TDK 1. anlam “küçük yaştaki insan”; mecaz – “geleceğe emanet”

Atatürk, 23 Nisan’ı 1929’dan itibaren resmen çocuklara armağan ettiğinde, meclisin taş basamaklarından seken kahkahalar Samanpazarı’na, oradan tüm yurda yayıldı. Kosova’nın dar sokaklarında aynı yankıyı, iğde çiçekleri ve eski Osmanlı evlerinin gölgesinde oynayan Türk çocuklarının civıltısı taşıdı. Onların renkli şalvarları, pullu başörtüleri ve el örgüsü bebekleri, “gelecek”i somutlaştıran minik sancaklar oldu. Çünkü bir toplum en yorgun gününde bile çocukları gülerse yenilmezdi.

Bayram : soyut – TDK 2. anlam “sevinçle kutlanan özel gün”

Ankara Ulus Meydanı’nda trampetler çalarken, 500 km kuzeybatıda Prizren’de davul-zurna aynı ritmi tutturdu. Bayram, sınırlar tanımayan bir neşeydi: Sultan Murad Türbesi’nin çınarları altındaki mevlitten TBMM’nin önündeki çocuk şenliğine uzanan görünmez bir halay. Kosova Türkleri millî bayramlarını her yıl 23 Nisan’la örtüştürerek kutlarken, bayram sofrasında hem Boşnak böreği hem de Antep baklavası bulunması, ortak kültür mozaığının en leziz kanıtı oldu.

ÖMER SEYFETTİN

KELİMELELERLE TARİH BÖLÜMÜ

Miras : soyut – TDK 3. anlam
“geçmişten devralınan kültürel değer”

Balkan rüzgârı, Üsküp Kalesi'nin burçlarına muhacir ninnileri bırakırken, İzmir Kordonu'nda maviyle karışan akordeon ezgileri aynı melodinin başka tınısı oldu. Kosova Türkleri, medreselerin ahşap raflarında toz kokan hatt-ı hümayûn beratlarını, gelin sandıklarında ipek bindallıları sakladı. Türkiye'deki kardeşleri de cumhuriyet ideallerini işlemeli seccadeler gibi evlerine serdi. İki tarafta da yalnızca eşyalar değil, kederle yoğrulmuş umut miras kaldı.

Birlik : soyut – TDK 2. anlam
“dayanışma, beraberlik içinde olma”

1920'de Ankara'da milletvekilleri tek yumruk olduğunda, Balkan vilayetlerinden gelen telgraflar “Dualarımız sizinle” diye başlıyordu. 1951'de Priştine'de kurulan “Türk Kültür Sanat Derneği” ise aynı birlik hissini türkülerle yaşattı: “Vardar Ovası”nın hüznü ezgisi, “Dağ Başını Duman Almış” coşkusuyla harmanlandı. Böylece Anadolu'nun dağlarıyla Balkan ovası, tek bir sazın teline bağlandı.

Köken : soyut – TDK 1. anlam “bir şeyin ilk çıktığı yer”

Anadolu'dan Balkanlara geçen fetih yolları, 20. yüzyılda tersine göç güzergâhına döndü. Ancak köken, coğrafyadan öte bir hafıza coğrafyasıydı: Priştine Saat Kulesi'nin gölgesinde pişen bakır cezve, Konya ovasında aynı kokuya tutunan dedelerin hatırasını sakladı. 23 Nisan'da “İstiklâl Marşı” ile “Kosova'nın Yiğitleri” türküsünün ardı ardına söylenebilmesi, bu köken bağının hâlâ canlı olduğunun en güzel delili oldu.

BUGÜN ÇOCUKLARIN SESİ,
YARININ MİLLETİNİN GÜCÜDÜR;
TÜRKİYE'DE DE KOSOVA'DA DA
AYNI İNANÇLA BÜYÜYOR,
AYNI BAYRAĞIN SEVİNCİYLE
YARINI KURUYORUZ.

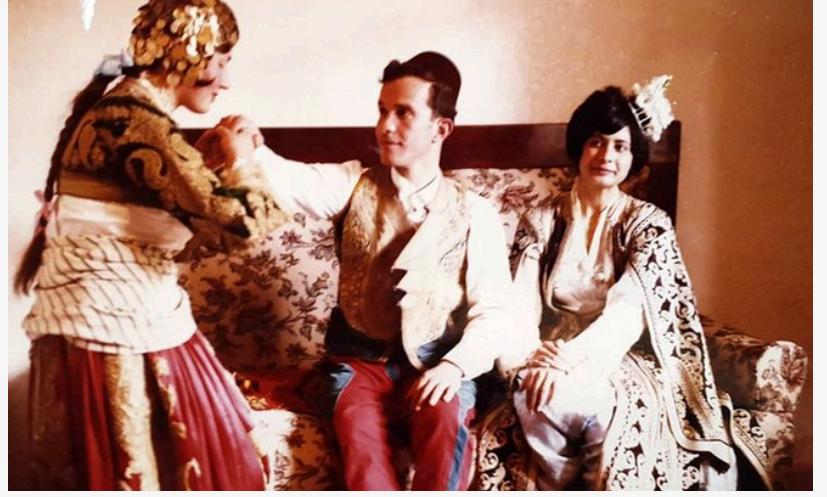
23 NİSAN

GENÇ KALEMİLER

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

FOTOĞRAF BÖLÜMÜ

KOSOVA TÜRKLERİNİN GÖRSEL GÜNCESİ

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

FOTOĞRAF BÖLÜMÜ

23 NİSAN'IN OBJEKTİFE YANSIYAN TARİHİ

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

FOTOĞRAF BÖLÜMÜ

KOSOVA'DA 23 NİSAN KUTLAMALARI

BUGÜN ÇOCUKLARIN SESİ,
YARININ MİLLETİNİN GÜCÜDÜR;
TÜRKİYE'DE DE KOSOVA'DA DA
AYNI İNANÇLA BÜYÜYOR,
AYNI BAYRAĞIN SEVİNCİYLE
YARINI KURUYORUZ.

23 NİSAN

GENÇ KALEMİLER

GENC KALEMILER

Kosova'nın İlk Türkçe Dijital Dergisi

www.kotgep.com